

Шиліна Н. Є.,

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри соціально-гуманітарних наук

Державного університету інтелектуальних технологій і зв'язку

РОЗВИТОК ТВОРЧОЇ УЯВИ МАГІСТРІВ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ЗАСОБАМИ МЕТАФОРИЧНИХ КАРТ

Сучасне суспільство характеризується інформатизацією та віртуалізацією у всіх сферах життя. Зміни спостерігаються в усіх аспектах соціально-економічного розвитку. Змінюється культурний код, і це призводить до створення нових способів спілкування та передачі інформації, постійного розвитку інформаційних та комунікаційних технологій. Це, в свою чергу, потребує формування нових видів навиків та компетенцій майбутніх спеціалістів: гнучкості та адаптивності мислення, оригінальності та глибини бачення, вміння приймати творчі рішення, створювати новий унікальний продукт [1, 4].

Тобто завданням сучасного освітнього простору є формування людини нового типу – людини, здатної рухатися в середовищі постійних змін, яка не лише швидко адаптується до реальності, але й сама творить зміни в залежності від своїх потреб та можливостей. Тому розвиток творчого мислення і продуктивної уяви – це необхідна умова для набуття актуальних компетенцій сучасного спеціаліста, особливо в галузі комп'ютерної інженерії [2, с. 26–35; 3, с. 181–187].

Для розвитку творчого мислення у навчальному процесі використовуються різні види евристичних методів.

Метод каталогу (Е. Kunz, 1932) передбачає те, що при створенні нової історії елементи матеріалу випадковим чином вибираються з інших документів, що дозволяє створювати несподівані асоціації.

Наступний метод – морфологічний аналіз (Ф. Цвікі, 1942) – передбачає використання морфологічних таблиць для пошуку нових ідей і створення нового продукту. Мета даного виду аналізу полягає в тому, щоб знайти способи вдосконалення предмета або речі, розглянути всі можливі шляхи вирішення цієї проблеми (побудувати поле можливих рішень).

Метод мозкового штурму (Алекс Осборн, 1957) дозволив відокремити процес генерування ідей від їх критичного оцінювання, таким чином подолавши бар'єр мислення та посиливши здатність людського асоціативного мислення вирішувати проблеми різними способами.

Метод гірлянд асоціацій і метафор використовувався для створення нових моделей та унікальних форм товарів, а також оригінальних сюжетів у художній творчості.

Метод фокальних об'єктів (Чарльз Уайтінг, 1960-ті) – інтуїтивний спосіб пошуку нових ідей і рішень – мотивує людський розум шляхом розвитку асоціативного мислення. Його завдання полягає в тому, щоб перенести елементи випадково вибраних об'єктів на вибраний об'єкт, який знаходиться як би у фокусі перенесення і тому називається фокальним.

Теорія розв'язання винахідницьких завдань – ТРВЗ (50-ті роки ХХ століття, Г.С. Альтшуплер) – використовувалась від початку в інженерії, але надалі – і в інших сферах. ТРВЗ розробила спеціальні інструменти для генерування нових ідей.

У своєму дослідженні ми розглядали такі критерії творчості, як:

1) творче мислення. Показниками цього критерію були якісні характеристики творчого мислення, виокремлені класичною психологією: дивергентність, гнучкість, оригінальність, самостійність, новизна (П. Торренс, Дж. Гілфорд, К. Роджерс).

2) Творча уява. Показниками були продуктивність, вміння бачити об'єкти з різних точок зору, вміння продукувати образи в змінюваних семантичних умовах (О.Є. Туник, Г.С. Альтшуплер).

3) Застосування творчих методів у діяльності.

Для розвитку творчого мислення магістрів технічних спеціальностей Державного університету інтелектуальних технологій та зв'язку нами була використана колода метафоричних карт «ОН», створених у 1975 році Елі Раманом. Карти «ОН» складаються з двох колод, у кожному з яких входить 88 карт: перша колода складається з карт із назвами різних життєвих ситуацій, друга – з карт із зображеннями, що розкривають можливий зміст цих ситуацій.

Розвиток творчої уяви студентів спеціальності інженерія програмного забезпечення здійснювався за рахунок стимулювання діяльності обох півкуль головного мозку.

За даними нейрофізіологів, обидві півкулі нашого мозку об'єднані та працюють разом, обробляючи інформацію по-різному. Ліва півкуля переробляє інформацію логічно та послідовно, у значній мірі вона пов'язана з мовою та інтелектом, відповідає за аналіз та прийняття рішень, оперує поняттями та співвідносить предмети з їх назвою.

Права півкуля, навпаки, обробляє інформацію просторово, цілісно та візуально. Це означає, що вона бачить предмет із кількох сторін одночасно, встановлюючи різні зв'язки – фізичні, емоційні, інтуїтивні.

На першому етапі реалізувався перший показник творчої уяви – продуктивність. Під продуктивністю уяви ми розуміємо активність

асоціативного процесу уявлення, що виявляє собою зв'язок зовнішнього стимульного матеріалу (метафоричних асоціативних карт) і психологічних образів пам'яті, змінених уявою під час пошуку асоціацій до картин (рис. 1).

Рис. 1

Другий етап був спрямований на розвиток вміння бачити об'єкти з різних точок зору. Задля цього поєднувались різні образи та однакові супроводжувальні слова-поняття, до яких потрібно було підібрати назву-асоціацію (рис 2).

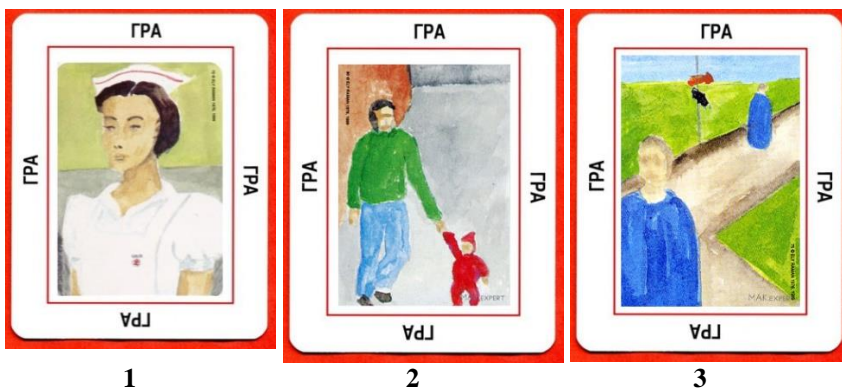

Рис. 2

На третьому етапі формувалось вміння продукувати образи в змінюваних семантичних умовах. Задля цього поєднувались однакові образи та різні супроводжувальні слова-поняття, до яких потрібно було підібрати назву-асоціацію (рис 3).

Рис. 3

Дослідження проводилось на протязі 3-х місяців. В результаті усі показники творчої уяви збільшились в середньому на 20%, що свідчить про ефективність використання такого інструменту як метафоричні асоціативні карти для розвитку творчої уяви студентів.

Можна дійти висновку, що розвиток творчої уяви сприяє підвищенню загальної професійної компетенції майбутніх спеціалістів, формуванню таких особистісних якостей, як впевненість, самостійність у прийнятті рішень, готовність до нестандартних ситуацій і умов праці, незалежність у виборі точки зору, креативність та адаптаційна гнучкість.

Список використаних джерел:

1. Моляко В. О., Музика О. Л. Здібність, творчість, обдарованість: теорія, методика, результати досліджень : монографія. Житомир : Рута, 2006. 320 с.
2. Новіков Б. В. Творче мислення студентів як стратегічна мета університетської освіти. Освітницький дискурс : збірник наукових праць. 2021. Вип. 32(4). С. 26–35. DOI: [https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.32\(4\)-3](https://doi.org/10.33930/ed.2019.5007.32(4)-3)
3. Оверчук В. В. Сучасні методи розвитку творчого мислення в навчальній діяльності. *Актуальні проблеми соціології, психології,*

pedagogiki. 2014. № 2(23). С. 181–187. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apspp_2014_2_29

4. Daniela Dumitru. Creating meaning. The importance of Arts, Humanities and Culture for critical thinking development. *Studies in Higher Education*. Issue 5: Critical Thinking in Higher Education, 2019. Volume 44. P. 870–879. DOI: <https://doi.org/10.1080/03075079.2019.1586345>